

Skötselplan för naturreservatet Viken i Askersunds kommun

Vandringsled längs dalen genom barrblandskogen. Foto: Länsstyrelsen i Örebro län

Skötselplanen utgör bilaga 1 till reservatbeslutet.

Skötselplanen är upprättad av Susanna Gustavsson och fastställd 2025-05-12.

Allmän del

Naturförhållanden

Viken karaktäriseras av de gynnsamma geologiska förutsättningarna, terrängformerna som har stor betydelse för områdets fördelaktiga mikroklimat, och inte minst förekomsten av lövrik och självgallrande barrnatskog. Naturreservatet utgör en del av det sprickdalslandskap som kallas Tisarförkastningen och består av en djup sprickdal med branta sidor. Dalens västra sida stupar mycket brant och är till stora delar knappast tillgänglig för normalt skogsbruk. I botten av den djupa sprickdalen rinner en liten bäck som kallas Ängabäcken. I norra delen av området, väster om bäcken, finns Fåraberget.

Skogen består till större delen av gammal barrblandskog med inslag av lövträd, särskilt asp. Som helhet är området måttligt påverkat av avverkningar och skötsel under senare decennier. Selektiva avverkningar har förekommit långt tillbaka, främst i form av kolvedhuggning. Beståndskontinuiteten för området i stort måste ändå anses spänna över en mycket lång tid. Flera av de ingående skogsbestånden har en ålder klart över den normala högsta åldern hos kringliggande jämförbar skog. Delar av den svårtillgängliga västsidan består av naturskog.

Genom topografin, läget och skogens slutenhet präglas mikroklimatet av en stabilt hög luftfuktighet. Trädens hänglavsamhällen är väl utvecklade och utan jämförelse med traktens övriga barrskogar. Pågående naturlig trädmortalitet och naturliga störningar i liten skala verkar för en fortlöpande bildning av död ved i olika former. Som en följd av de uppräknade egenskaperna är kryptogamfloran riklig med en artrik förekomst av vedlevande svampar. Marken är kalkpåverkad vilket ger förutsättningar för några typiska kärlväxter och en artrik funga av kalkgynnade marksvampar. Den västra grandominerade delen är örtrik. I buskskiktet finns även rönn och björk. En riklig mossvegetation täcker marken.

Större delen av naturreservatet ingår i Natura 2000-nätverket. Inom området är Natura-naturtyperna taiga (9010), mindre vattendrag (3260) och silikatbranter (8220) registrerade.

Taiga är den dominerande naturtypen i området, i det här fallet består den av barrblandskog, och är i princip i sin helhet av värdekärnakvalitet. Större delen av reservatet har en förhållandevis lång trädkontinuitet. Det finns relativt många gamla träd, och ett mycket stort antal döende och döda stående samt liggande träd. De senaste årens barkborreangrepp har fått till följd att mängden död ved ökat markant i området. Bevarandetillståndet för naturtypen är gynnsamt.

Naturtypen mindre vattendrag representeras av Ängabäcken som rinner i syd-nordlig riktning igenom ravinen. Bevarandetillståndet för naturtypen är okänd.

Naturtypen silikatbranter finns i Fårabergets östra branter. Bevarandetillståndet för naturtypen är gynnsamt.

Historisk markanvändning

Gamla historiska kartor visar att reservatet utgjorts av barrskog och ängsmark. Barrskog och ängsmark är markerat på häradskartan från 1860-tal och skog i den ekonomiska kartan från 1950-talet.

Som helhet är området måttligt påverkat av avverkningar och skötsel under senare decennier. Selektiva avverkningar har förekommit långt tillbaka, främst i form av kolvedhuggning.

De plana delarna av dalbotten har varit ängsmark, det gäller även dalens trånga övre del. Ängsmarken är sedan länge under igenväxning men har kvar sin utplanade karaktär med uppgrundade tegdiken, grästorv och gles förekomst av hävdgynnande kärlväxter. En gammal körväg går längs halva höjden av östra dalsidan.

Prioriterade bevarandevärden

Naturreseptatet Viken utgörs till största delen av den prioriterade skogstypen taiga, i det här fallet barrblandskog, och är av värdekärnakvalitet. Skogstypen är underrepresenterad i formellt skyddade områden, varför den är högt prioriterad för formellt skydd både nationellt och regionalt. Naturvärdena betingas av skogsbeståndets ålder, vilken visar på en förhållandevis lång trädkontinuitet i större delen av reservatet. Det finns relativt många gamla träd, döende och döda stående samt liggande träd.

Eftersom området har lång kontinuitet av framför allt gran utgör det en gynnsam miljö för rödlistade svampar, mossor och lavar knutna till granskog. I området har det påträffats många rödlistade arter varav några som kan nämnas är aspgelélav (VU), orange taggsvamp (NT), dofttaggsvamp (NT), vedtrappmossa (NT), veckticka (NT), vit vedfingersvamp (NT), kandelabersvamp (NT), kristallticka (VU), gropticka (NT), ullticka (NT) och gränsticka (NT). Artantalet på svampsidan är stort, framför allt bland tickorna. Det finns uppgifter om drygt 50 olika arter av tickor i området.

Att marken är kalkpåverkad ger bra förutsättningar för kalkgynnande marksvampar som till exempel de rödlistade arterna druvfingersvamp (*Ramaria botrytis* s.lat., NT), bitter taggsvamp (*Sarcodon fennicus*, VU) och blek fingersvamp (*Ramaria pallida*, NT).

I den örtrika delen finns bland annat piprör, blåsippa, vitsippa, blodrot, stenbär, harsyra och hultbräken. Dominerande mossor är olika thujamossor, husmossa, väggmossa och bräkenmossa.

Fläckvis finns rikbergspåverkan på vegetationen, med arter som skogslind, skogstry, hassel och trolldruva.

Området är hemvist för ett flertal minskande eller hotade skogsfågelarter så som grönfink, talltita, spillkråka orre och järpe.

Förutom de biologiska värdena finns det även friluftsvärden i området. Det finns förutom den tidigare anlagda leden, ytterligare befintliga stigar genom reservatet och området är välbesökt.

Källor

1. Artportalen, www.artportalen.se
2. Artfakta, www.artfakta.se.
3. Ekonomiska kartan 1950-tal
4. Häradskartan 1867
5. Floran i dalgången söder om byn Viken i Lerbäcks socken. Karl Gustaf Nilsson 1994.
6. Naturvärdesinventering av Vikenområdet öster om Åsbro. Thomas Jansson 1998.
7. Inventering av svampfloran i Naturreservatet Viken i Lerbäcks socken, Askersunds kommun. Karl Gustaf Nilsson 2003.
8. Riksintresset för naturvård, Tisarförkastningen. Länsstyrelsen i Örebro län, 2013.
9. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0240157 Viken. Länsstyrelsen i Örebro län 2017.

Plandel

Reservatet har indelats i fyra skötselområden:

- A. Barrblandskog
- B. Silikatbranter
- C. Mindre vattendrag
- D. Friluftsliv

Skötselområde A, Barrblandskog (23,4 ha)

Skötselområde A består i allt väsentligt av all skogsmark i området. Området består av en djup sprickdal med branta sidor till större delen täckt av gammal barrblandskog. Barrblandskogen innehåller en stor andel gammal gran och inslag av lövträd, särskilt asp. Granbestånden är äldre och har en riklig hänglavsflora. Barkborreangrepp sedan några år tillbaka har gett en stor mängd död ved i bestånden. I delar av skötselområdet finns inslag av lövträd, främst rönn, asp och björk. Dessa träd kan gynnas genom punktinsatser såsom röjningar och ringbarkning av barrträd. Större delen av området har klassats som Natura 2000-naturtypen västlig taiga (19,72 ha) medan resterande delar i östra kanten ligger utanför Natura 2000-området och därför inte naturtypsklassats.

Bevarandemål

Arealen skog av naturtypen taiga ska vara minst 23 hektar. Småskaliga naturliga processer, till exempel åldrande, avdöende och omkullfallna träd samt luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, till exempel insektsangrepp, stormfällning eller brand ska påverka skogens dynamik och struktur. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädsiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas gamla träd, liggande död ved och stubbar, stående döda eller döende träd. Det ska finnas följande typiska arter: spillkråka, aspgelélav, vedtrappmossa och veckticka.

Skötselåtgärder

- Fri utveckling med intern dynamik.
- Vid behov friställa naturvärdesträd genom röjning, fällning eller ringbarkning.
- Vid röjning, gallring, och fällning av träd lämnas materialet kvar i området för att skapa död ved.

Skötselområde B, Silikatbranter (0,16 hektar)

Natura 2000-naturtypen silikatbranter finns i Fårabergets östra branter i norra delen av området. Vegetationen i silikatbranter utgörs av kärlväxter i sprickor samt av lavar och mossor på branta klippväggar och under överhäng. På klippställarna förekommer oftast rikligt med lavar, och i sprickorna växer sparsamt med ormbunkar, enstaka gräs och mossor. Några arter som hittats i området är bårdlav och lopplummer.

Bevarandemål

Arealen silikatbranter ska vara minst 0,16 hektar. Den för naturtypen karakteristiska artsammansättningen och variationen är beroende av de strukturer och funktioner som utgör förutsättningarna för naturtypen. Jordlagret, om det finns, består i stort av vittringsjord som efterhand kan blandas upp med humus. En opåverkad hydrologi spelar därför en viktig roll för att upprätthålla vegetationen och därmed en förutsättning för bevarandemålet. Intilliggande skog är gynnsamt för klippvegetationen. Detta gäller främst skog som växer vid basen av branten, där den skuggar och begränsar avdunstningen vilket leder till bättre bevarad luftfuktighet än vid avsaknad av träd. Skog på toppen av klippan bevarar också nederbörden bättre och ser till så att det kommer ett jämnare flöde av vatten nedför klippan. Det ska finnas för naturtypen typiska arter.

Skötselåtgärder

- Inventering av de arter som finns i området samt löpande uppföljning av dessa.
- Begränsning och kanalisering av friluftsliv kan behövas om det leder till för stort slitage.

Skötselområde C, Mindre vattendrag (0,12 hektar)

Genom dalen rinner det mindre vattendraget Ängabäcken, ett naturligt vattendrag med lugna och mer forsande sträckor. Vegetationen i vattendraget har inslag av flytbladsväxter och akvatiska mossor som näckmossor. Bäckens kantas inom reservatet till övervägande delen av grandominerad skog. På vissa ställen finns linduppslag. Vegetationen längs bäcken är ofta rik med påverkan av rörligt markvatten som avspeglas i förekomst av till exempel spärrvitmossa och missne.

Bevarandemål

Arealen mindre vattendrag ska vara minst 0,12 hektar. Vattendragets hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Vattendraget ska ha en god vattenkvalité och en naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar. De typiska arterna stor näckmossa och missne ska förekomma.

Skötselåtgärder

- Inventering av de arter som finns i och längs bäcken samt löpande uppföljning av dessa.

Skötselområde D, Friluftsliv

Reservatet ligger längs en enskild väg mellan Estabo och Norra Nyckelhult, strax söder om Tisaren. Parkeringsplats och informationstavla finns drygt 300 meter från reservatet vid en skogsbilväg i närheten av landsvägen. Från parkeringen får man gå längs skogsbilvägen söderut och en stig som leder västerut fram till reservatets norra del. I reservatet finns en markerad led som sträcker sig söderut genom sprickdalen på östra sidan om bäcken. Leden behöver en större underhållsinsats för framkomligheten som nu är påverkad av granbarkborre-angrepp. Den ska även kompletteras med en markerad rundslinga i reservatets sydöstra del.

Området är välbesökt av lokalbor.

Reservatet ligger i målklass B1 enligt Naturvårdsverkets Vägledning för målklassning av naturreservat och nationalparker (från 1 april 2025). Målklass B1 innebär att leder och ytterligare en eller flera besöksanordningar finns i naturreservatet.

Bevarandemål

Naturreservatet ska ge allmänheten goda möjligheter att uppleva naturreservatets naturvärden. Besökare ska kunna orientera sig och hämta kunskap om reservatet genom aktuell informationstavla.

Skötselåtgärder

- Delvis omläggning av markerad led med nyanläggning av en rundslinga.
- Underhåll av den markerade leden.
- Anläggande och underhåll av rastplats med sittbord som har utsikt över ravinen och bäcken.
- Tillsyn och underhåll av informationstavlor och parkeringsplats.

Övrigt

Förvaltning

Reservatsförvaltare är Länsstyrelsen i Örebro län.

Reservatsgränsmarkeringar

Reservatets gränsmarkeringar ska underhållas i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

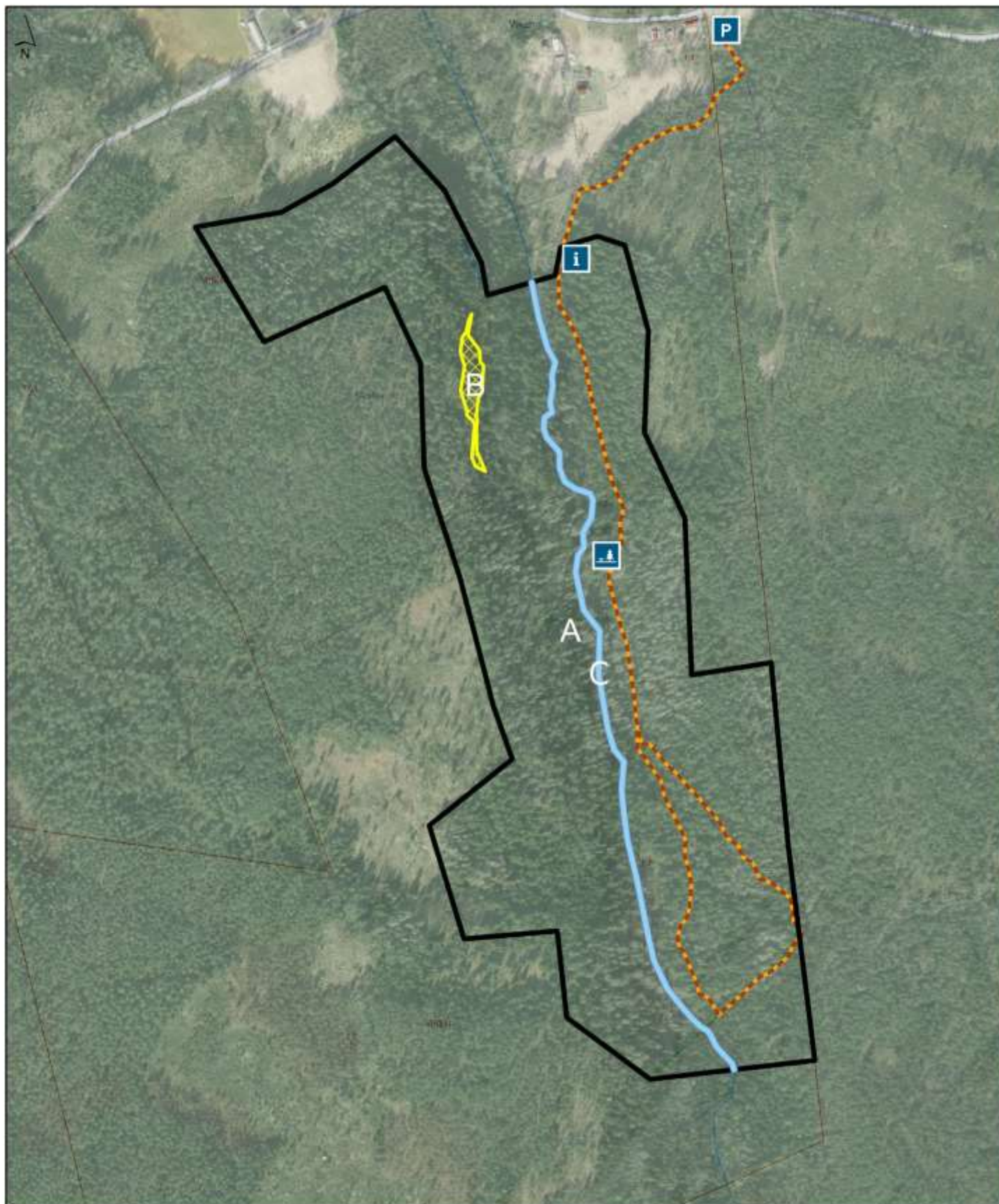
Uppföljningen av bevarandemål och syfte sker inom ramarna för Länsstyrelsens arbete med uppföljning av skyddad natur. Länsstyrelsen har för avsikt att framöver ta fram dokumentet *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker. Om mera kostnadskrävande restaureringsåtgärder genomförs i reservatet (över 200 000 SEK) ska dessa följas upp inom länens obligatoriska uppföljning. Ytorna där åtgärderna genomförts ska följas upp separat så att åtgärdens effekter kan mätas.

Uppföljning av friluftsliv

Uppföljningen av friluftsliv kommer att ske enligt *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*.

Skötselplanekarta för naturreservatet

Viken

Askersunds kommun
Beslutsdatum 2025-05-12
Dnr: 5142-2020

 Skötselområde A

 skötselområde B

 Skötselområde C

 Led

 Parkering och Information

 informationstavla

 Rastplats

0 100 200

© Lantmäteriet
© Länsstyrelsen i Örebro län

